

## הפיקוח על הבנקים

### אגף בנק-לקוח

ירושלים, כ"ב בסיוון, תשפ"ג

11 ביוני, 2023

חוזר מס' ח-06 - 2746

לכבוד

התאגידים הבנקאיים וחברות כרטיסי האשראי

#### הנדון: חשבונות משותפים - תנאי "היותרות בחיים" וטיפול בחיובים קיימים לאחר הפטירה

(הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 434)

#### מבוא

1. ישנה חשיבות למודעות לקוחות לאפשרות קרות אירוע פטירת שותף בחשבון ולהשלכותיו, ולניהול החשבון בהתאם. כמו כן, בקרות האירוע ישנן מורכבויות ורגישויות רבות עבור השותף הנותר בחיים, אשר מגבירות את הצורך במודעות ורגישות של התאגיד הבנקאי, תוך התאמת השירות לצרכי השותף הנותר בחיים, בין היתר כפי שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין 501.
2. ההוראה בנוסחה הקיים התייחסה בעיקר למערכת היחסים בין בעל החשבון הנותר בחיים לבין היורשים של הנפטר ומעורבות הבנקים בהיבט זה, ולא ניתנה בה התייחסות מספקת להגברת המודעות למשמעותו של תנאי "היותרות בחיים" ולמשמעות ההחלטה הנדרשת משותפים בשאלה האם ברצונם לאפשר לשותף הנותר בחיים להמשיך לפעול בחשבון לאחר פטירתם.
3. בפיקוח על הבנקים התקבלו פניות ציבור אשר הצביעו על אי בהירות בכל הנוגע למשמעות של הוראת תנאי "היותרות בחיים" בחוזה בין התאגיד הבנקאי והלקוח וכן למשמעות אי קיומו של תנאי כאמור בחוזה. כך, בציבור נפוצה דעה מוטעית כי תנאי "היותרות בחיים" שבטופסי חשבון משותף יש בכוחו להעביר נכסים כגון כספים או ניירות ערך, מבעל חשבון משותף שנפטר, לשותף שנותר בחיים, בעוד שמבחינה משפטית אין לתנאי "היותרות בחיים" תוצאה כזאת, ואין בכוחו של התנאי לבדו להעביר נכסים ביום הפטירה, זאת מאחר שההוראות שבטופסי חשבון משותף אינן צוואה. כמו כן, עלה מהפניות כי קיימים מקרים שבהם התברר שלא חל בחוזה עם התאגיד הבנקאי תנאי "היותרות בחיים", והשותפים לא היו מודעים לכך טרם הפטירה, דבר שהוביל לקושי של השותף הנותר בחיים לפעול בחשבון לאחר פטירת השותף.
4. מטרת העדכון להוראה הן להגביר את רמת המודעות של שותפים בחשבון לקיומו של תנאי היותרות בחיים בהסכמי פתיחת חשבון ולמשמעויותיו, על מנת שתחולתו או אי תחולתו תעלה בקנה אחד עם רצונם באשר לזכויות הנותר בחיים לפעול בחשבון במקרה של פטירה של מי מהם, וכן להקל על הנותר בחיים לטפל בחיובים קיימים באמצעי תשלום שהונפקו לשימוש השותף שנפטר.
5. לאחר התייעצות עם הוועדה המייעצת בעניינים הנוגעים לעסקי בנקאות ובאישור הנגיד, תיקנתי הוראה זו.
6. האסדרה לא לוותה בפרסום דו"ח לפי חוק עקרונות האסדרה התשפ"ב-2021, וזאת לאור פעולות משמעותיות שבוצעו לפני כניסת החוק לתוקף, בהתאם להחלטת הנגיד.

## התיקונים להוראה

7. עודכן המבוא להוראה.

### דברי הסבר

נוסח המבוא עודכן על מנת לתאר את מטרת ההוראה. במסגרת זו יובהר כי יישום תנאי "היותות בחיים" על ידי תאגיד בנקאי יעשה בכפוף לניהול הסיכונים ולנהלי התאגיד ובשימת לב לצרכיו של השותף הנוטר בחיים, כפי שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 501.

8. סעיף 5 להוראה נמחק ובמקומו נקבע סעיף הקובע את תחולת ההוראה.

9. סעיפים 7-11 קובעים הנחיות בעניין תנאי "היותות בחיים" בחשבון משותף.

### דברי הסבר

בהתאם לקבוע בסעיפים אלו, על התאגידים הבנקאיים להציע ללקוחותיהם את תנאי "היותות בחיים" בהסכמים לפתיחת חשבון משותף, ולהציגו באופן בולט וברור, תוך מתן הסבר על משמעויותיו. יובהר כי ישנה חשיבות להציג תנאי זה באופן שיבטיח תשומת לב של הלקוחות. לשם כך, יש לוודא כי הוא לא משולב בתוך כמויות גדולות של מידע, שלא נעשה שימוש במונחים מורכבים שלא לצורך או בעגה משפטית ומקצועית שאינה נדרשת. כמו כן, נקבעו הנחיות המתייחסות למקרים הבאים: הלקוחות השותפים בחשבון הגדירו כי זכויות החתימה בחשבון הן ביחד ולחוד; הלקוחות הגדירו כי זכויות החתימה בחשבון הן ביחד; הלקוחות השותפים בחשבון שינו את זכויות החתימה בחשבון המשותף או שהצטרף שותף לחשבון.

בבסיס ההבחנה בין המקרים האמורים עומדת ההנחה כי הגדרת זכויות חתימה בחשבון יכולה להעיד על כוונת השותפים במקרה של פטירה של מי מהם. ובפרט, במקרים בהם הוגדרו זכויות חתימה של ביחד ולחוד סביר יותר שרצון שני השותפים הוא שהשותף הנוטר בחיים יוכל להמשיך ולפעול באופן עצמאי בחשבון כפי שנהגו עד כה ולכן נקבעה חובה על התאגיד הבנקאי להציע לשותפים כי התנאי יחול. זאת במטרה לכוון את השותפים לבחור באפשרות המיטבית עבורם במרבית המקרים, תוך שמירה על האפשרות להחליט אחרת, ככל שיבחרו בכך.

למען הסר ספק, ומאחר שהוראה זו כוללת התייחסות אל שלב פתיחת חשבון, יובהר כי במקרה של פתיחת חשבון משותף באופן מקוון, יחולו גם כל ההנחיות הקבועות בסעיף 39 להוראה 367 בנושא בנקאות בתקשורת.

10. סעיף 12 קובע הנחיות בנוגע לחיובים קיימים באמצעי תשלום שהונפקו לשימוש השותף הנפטר.

### דברי הסבר

התהליכים שנקבעו בסעיף נועדו לסייע לשותפים שנותרו בחיים לפעול להסדרת חיובים קיימים באמצעי התשלום שהונפקו לשימוש השותף שנפטר ומקושרים לחשבון, ובכללם הרשאות לחיוב אמצעי התשלום ועסקאות תשלומים. זאת, במטרה להבטיח רציפות תשלומים, להקל עליהם בסיטואציה המורכבת והרגישה בה הם מצויים, ולמנוע מהם אי נעימות וטרחה מיותרת.

יובהר כי סעיף זה מתייחס אל אמצעי תשלום באופן כללי, ולא רק אל כרטיסי חיוב, כדי שיוכל לכלול בתוכו גם מענה ללקוחות שיעשו שימוש באמצעי תשלום חדשים שיפותחו בעתיד.

יובהר כי הכוונה במונח "מקושרים לחשבון", היא לכל הדרכים המקובלות לקשר בין אמצעי תשלום לבין חשבון עו"ש. כיום נהוג לקשר אמצעי תשלום לחשבון בדרך של קישור ישיר, לדוגמא הקשר בין כרטיס דביט שהנפיק הבנק בו מתנהל חשבון העו"ש של הלקוח ובין חשבון העו"ש של הלקוח עצמו, או בדרך של הרשאה לחיוב חשבון, לדוגמא הקשר בין כרטיס אשראי חוץ בנקאי וחשבון העו"ש של הלקוח.

יובהר כי הפרטים שיועברו בין התאגידים במקרה זה יכללו את המידע המינימלי הנדרש בשים לב לדיני הגנת הפרטיות.

11. סעיף 13 קובע חובות לקיום בקרה על יישום סעיפי ההוראה.

12. סעיף 14 קובע הוראת מעבר לפיה על התאגידים הבנקאים לפנות באופן חד פעמי אל כל בעלי החשבונות המשותפים הקיימים, שלא בחרו שהתנאי יחול לגביהם, על מנת להסב את תשומת ליבם לנושא ולברר את צרכיהם, וככל שנדרש, לסייע להם בעריכת שינוי בקבוע בהסכמים בעניין זה. למען הסר ספק, יובהר כי התאגידים הבנקאיים יתנו מענה לכל בקשה של השותפים בעניין עריכת שינוי כאמור, בכל עת.

#### **דברי הסבר**

הוראת המעבר נקבעה על מנת לקיים תהליך טיוב של חשבונות קיימים במטרה לצמצם מקרים בהם יתקלו שותפים שנותרו בחיים בקושי לפעול בחשבון לאחר פטירת השותף.

#### **תחילה**

13. תחילת עדכון ההוראה לפי חוזר זה 12 חודשים מיום פרסומו.

14. פניה ללקוחות כאמור בסעיף 14 להוראה תבוצע, לכל המאוחר, עד 6 חודשים מיום פרסום ההוראה וינקטו מאמצים סבירים לסייע להשלמת התהליך מול הלקוחות עד שנה מיום פרסום ההוראה.

#### **עדכון הקובץ**

15. מצ"ב דפי עדכון לקובץ הוראת ניהול בנקאי תקין. להלן הוראות העדכון:

#### **להכניס עמוד**

(6/23)[3]434-1-3

#### **להוציא עמוד**

(12/95)[2]434-1-2

בכבוד רב,



יאיר אבידון

המפקח על הבנקים

## חשבונות משותפים - תנאי "היוותרות בחיים" וטיפול בחיובים קיימים לאחר הפטירה

### מבוא

1. ישנה חשיבות למודעות לקוחות לאפשרות קרות אירוע פטירת שותף בחשבון ולהשלכותיו, ולניהול החשבון בהתאם. כמו כן, בקרות האירוע ישנן מורכבויות ורגישויות רבות עבור השותף הנותר בחיים, אשר מגבירות את הצורך במודעות ורגישות של התאגיד הבנקאי, תוך התאמת השירות לצרכי השותף הנותר בחיים, בין היתר כפי שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין 501.
2. סעיף 13א לפקודת הבנקאות, 1941 קובע לעניין "חשבון משותף וכספת משותפת" כדלקמן: "קיבל תאגיד בנקאי כספים, ניירות ערך או מסמכים סחירים אחרים בחשבון משותף שלגביו הותנה עם התאגיד הבנקאי, כי בפטירת אחד מבעלי החשבון יהיה בעל החשבון הנותר בחיים, או מי שפועל מכוחו כדון, זכאי להמשיך לעשות פעולות בחשבון האמור, יעמוד התנאי בתקפו, לעניין היחסים שבין התאגיד הבנקאי לבין בעלי החשבון גם לאחר הפטירה." תנאי כאמור בחוזה בין התאגיד הבנקאי ובין הלקוח יכונה בהוראה זו תנאי "היוותרות בחיים".
3. סעיף החוק האמור נועד לקבוע שתאגידים בנקאיים רשאים להמשיך ולקיים את הוראותיו של בעל חשבון שנותר בחיים, בלי שיסתכנו בשל תביעות מצדדים אחרים כגון מנהל העזבון או היורש של בעל החשבון שנפטר. בסעיף זה נקבע בפירוש כי הוא חל "לעניין היחסים שבין הבנק לבין בעלי החשבון", ובכך הוא מסייע לשותף הנותר בחיים להמשיך לפעול בחשבון לאחר פטירת השותף. לגבי היחסים בין בעל החשבון הנותר בחיים לבין היורשים של הנפטר, תנאי "היוותרות בחיים" אינו נוגע ליחסים אלו ואינו משנה את זכויות היורשים.
4. בפיקוח על הבנקים התקבלו פניות ציבור אשר הצביעו על אי בהירות בכל הנוגע למשמעות של הוראת תנאי "היוותרות בחיים" בחוזה בין התאגיד הבנקאי והלקוח וכן למשמעות אי קיומו של תנאי כאמור בחוזה. כך, בציבור נפוצה דעה מוטעית כי תנאי "היוותרות בחיים" שבטופסי חשבון משותף יש בכוחו להעביר נכסים כגון כספים או ניירות ערך, מבעל חשבון משותף שנפטר, לשותף שנותר בחיים, בעוד שמבחינה משפטית אין לתנאי "היוותרות בחיים" תוצאה כזאת, ואין בכוחו של התנאי לבדו להעביר נכסים ביום הפטירה, מאחר שההוראות שבטופסי חשבון משותף אינן צוואה. כמו כן, עלה מהפניות כי קיימים מקרים שבהם התברר שלא חל בחוזה עם התאגיד הבנקאי תנאי "היוותרות בחיים", והשותפים לא היו מודעים לכך טרם הפטירה, דבר שהוביל לקושי של השותף הנותר בחיים לפעול בחשבון לאחר פטירת השותף.
5. במטרה להגביר את רמת המודעות של שותפים בחשבון לקיומו של תנאי "היוותרות בחיים" בהסכמי פתיחת חשבון ולמשמעויותיו, ועל מנת שתחולתו או אי תחולתו תעלה בקנה אחד עם רצונם באשר לזכויות הנותר בחיים לפעול בחשבון במקרה של פטירה של מי מהם, וכן במטרה להקל על הנותר בחיים לטפל בחיובים קיימים באמצעי תשלום שהונפקו לשימוש השותף שנפטר, תוקנה הוראה זו.

### תחולה

6. הוראה זו תחול על תאגיד בנקאי, כהגדרתו בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 (להלן - תאגיד בנקאי).

### תנאי היוותרות בחיים בחשבון משותף

7. בהסכם לפתיחת חשבון משותף, על התאגיד הבנקאי להציע ללקוחותיו תנאי של "היוותרות בחיים" ולהציגו באופן ברור ובולט. בסמוך לתנאי "היוותרות בחיים", ייכלל הסבר על המשמעויות של תחולתו או אי תחולתו של תנאי כאמור. כמו כן, יובהר כי התנאי חל רק במישור היחסים שבין התאגיד הבנקאי ולקוחותיו, ואינו משנה את יחסי הבעלות בין בעלי החשבון המשותף לבין עצמם או בינם לבין יורשיהם.
8. מבלי לגרוע מהאמור בסעיף 7 לעיל, בהסכם לפתיחת חשבון משותף יחולו גם ההוראות הבאות:
  - 8.1. הגדירו הלקוחות השותפים בחשבון כי זכויות החתימה בחשבון הן ביחד ולחוד - התאגיד הבנקאי יציע כי יחול תנאי ה"היוותרות בחיים"; יאפשר ללקוח לשנות בחירה זו באופן פשוט; ויקבל מהלקוח אישור לבחירתו, כתנאי לכריתת ההסכם.
  - 8.2. הגדירו הלקוחות השותפים בחשבון כי זכויות החתימה בחשבון הן ביחד בלבד - התאגיד הבנקאי יקבל מהשותפים את בחירתם לעניין תחולת או אי תחולת תנאי "היוותרות בחיים", כתנאי לכריתת ההסכם.
9. שינו הלקוחות השותפים בחשבון את זכויות החתימה בחשבון המשותף, נדרש התאגיד הבנקאי ליידע את השותפים אודות תחולת או אי תחולת תנאי ה"היוותרות בחיים" ועל אפשרותם לשנות את בחירתם.
10. הצטרף שותף לחשבון, נדרש התאגיד הבנקאי לקבל מהשותפים את בחירתם העדכנית לעניין תחולת או אי תחולת תנאי ה"היוותרות בחיים".
11. התאגיד הבנקאי יתעד את בחירת הלקוחות השותפים בחשבון במועד כריתת ההסכם וכן בכל שינוי בעניין תנאי ה"היוותרות בחיים".

### חיובים קיימים באמצעי תשלום שהונפקו לשימוש השותף הנפטר

12. התאגיד הבנקאי המנהל את חשבון העובר ושב של השותפים יודיע לשותפים הנוותרים בחיים בהקדם האפשרי מהם אמצעי התשלום שהונפקו לשימוש השותף הנפטר ומקושרים לחשבון ויהיה אחראי על קיום התהליכים הבאים:
  - 12.1. באמצעי תשלום שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי, יסביר התאגיד הבנקאי לשותפים הנוותרים בחיים כיצד להסדיר את החיובים הקיימים ובכלל זה להעבירם לאמצעי תשלום אחר.
  - 12.2. באמצעי תשלום שלא הונפקו על ידי התאגיד הבנקאי ומקושרים לחשבון, התאגידים הבנקאים יקבעו ביניהם תהליכים לצורך יידוע השותפים הנוותרים בחיים אודות החיובים הקיימים על אמצעי תשלום אלו, ומתן הסברים להסדרתם ובכלל זה להעבירם לאמצעי תשלום אחר.
  - 12.3. תהליכים אלו יקבעו בשימת לב לצורך במתן שירות מהיר ונוח לשותף הנוותר בחיים.

**בקרה פנימית על יישום סעיפי ההוראה**

13. הנהלת התאגיד הבנקאי תקבע נהלים לקיומה של בקרה פנימית נאותה על העמידה בהנחיות הוראה זו.

**הוראת מעבר**

14. התאגיד הבנקאי יפנה לבעלי חשבונות משותפים קיימים, שלא בחרו שהתנאי יחול לגביהם, על מנת להסב את תשומת ליבם לנושא ולברר את צרכיהם, וככל שנדרש, לסייע להם בעריכת שינוי בקבוע בהסכמים בעניין זה.

\* \* \*

עדכונים			
תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
27/5/77	חוזר מקורי		686
8/91	שיבוץ בהוראות ניהול בנקאי תקין	1	-----
12/95	גרסה מחודשת של קובץ ניהול בנקאי תקין	2	-----
11/06/23	עדכון	3	2746